

Головко Олександр Сергійович,
аспірант кафедри соціальної і гуманітарної політики ХарПІ НАДУ, м. Харків
ORCID 0000-0002-2784-6335

УДК 354:35.071-057.341(477)

doi:10.34213/db.19.01.18

МІСЦЕ ТА РОЛЬ ІНСТИТУТУ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОЮ БЕЗПЕКОЮ КРАЇНИ

Розглянуто проблемні аспекти становлення і розвитку в Україні інституту президентства як ключового інституту в системі державного управління сферою національної безпеки. Проаналізовано категоріально-понятійну термінологію, джерельну базу формування та функціонування інституту глави держави в Україні, визначено наявність певних алгоритмів, закономірностей і динаміки його розвитку та фактор суспільно-політичної реакції на процеси щодо своєчасного реагування на виклики і загрози національній безпеці нашої держави.

Ключові слова: Президент України; інститут президентства; національна безпека держави.

Постановка проблеми. Як свідчить історія, міцність національної безпеки в усі періоди розвитку нашої держави безпосередньо була пов'язана, насамперед, з фігурою глави держави. І хоча Верховна Рада України формує основи національної безпеки держави, проте саме Президент України за Конституцією є тим інститутом, що покликаний реалізувати й забезпечувати безпекову стратегію, здійснювати управління всією системою забезпечення національних інтересів і національної безпеки нашої держави.

Незважаючи на свою відносну “молодість”, інститут Президента встиг не тільки посісти одне з провідних місць у системі державної влади України, але й відчувати трансформацію, пов'язану зі зміною уявлень про місце і роль глави держави в системі державної безпеки країни, загальній системі влади і більш чітким втіленням у життя принципу розподілу влад. За роки незалежності в Україні було запроваджено чотири моделі президентської влади, що виразно підкреслює той факт, що інститут Президента є ключовою інституцією в системі владних відносин в Україні, однак сучасний статус глави Української держави за одностайною оцінкою вітчизняних державознавців ще далекий від оптимального, що потребує конструктивного критичного аналізу нормативного визначення його статусу і практики функціонування даного інституту, порівняння його з зарубіжними аналогами.

Зокрема, практично з перших років незалежності України діяльність інституту Президента є об'єктом найбільшої уваги, аналізу та, потрібно

визнати, критики. Саме на Президента українське суспільство покладає свої надії на покращення життя і врешті саме ця особа стає відповідальною за результати врегулювання суспільно-політичних та економічних кризових явищ, які, на жаль, супроводжують практично увесь період новітньої історії державного будівництва. Крім того, варто враховувати той факт, що з початку 2014 р. український народ протистоїть прихованій військовій агресії з боку Російської Федерації, а тому роль Глави держави набуває особливого значення, насамперед з огляду на виконання ним функції Верховного головнокомандуючого Збройних Сил України, Голови Ради національної безпеки і оборони України, здійснення конституційних повноважень у сфері національної безпеки тощо.

Аналіз наукових публікацій і розвідок засвідчує, що теоретичну основу вивчення проблематики становлення та розвитку інституту Президента України як ключового інституту системи національної безпеки держави формують праці класиків політичної думки, теоретиків інституціоналізму, модернізації, компаративістики, національної безпеки, серед яких Р. Даль, П. Дімаджио, М. Дюверже, Т. Карозерс, Дж. Кері, Дж. Кіршнер, Т. Кузьо, А. Лейпхарт, Х. Лінц, С. Мейнваринг, Р. Патнем, С. Хантінгтон, М. Шугарт, а також наукові дослідження таких наших співвітчизників, як О. Авер'янов, Е. Афонін, О. Власюк, О. Глазов, С. Домбровська, М. Зелінська, М. Кармазіна, В. Ліпкан, О. Мельников, О. Радченко, О. Сальнікова, А. Семенченко, Г. Ситник, О. Українчук, Л. Чекаленко та ін.

Водночас аналіз результативності та практичного застосування висновків наукових розвідок щодо створення сприятливих політичних умов для протистояння зовнішнім та внутрішнім загрозам, врегулювання політичного інституційного протистояння й кризових суспільно-політичних явищ, розробки моделей збалансованої єдності й злагодженої спільної дії всіх інститутів та органів влади в державі щодо зміцнення національної безпеки України вказують на існування певних прогалів та недостатнє розкриття порушеної проблематики.

Тому ми **поставили за мету** проведення системного категоріально-понятійного аналізу становлення та розвитку інституту Президента України як ключового інституту системи національної безпеки держави, на основі чого мають бути визначені спільні й розбіжні підходи та характеристики сутності, змісту, природи, основних проявів та специфіки діяльності інституту Президента у безпековій сфері.

Виклад основного матеріалу. Дослідження питань безпеки було, є і завжди буде актуальним для будь-якої країни в її історичному розвитку. Аналіз значної кількості наукової літератури з питань національної безпеки починаючи

від стародавніх часів та закінчуючи сьогоднішнім засвідчив те, що відбувається поступова зміна змістовного наповнення поняття “національна безпека”, форми та методи її забезпечення, охорони й захисту на належному рівні. Приблизно до середини XIX ст. зміст національної безпеки передбачав здебільшого військову силу, могутність армії й флоту, забезпечувалась зазвичай за допомогою військових методів, тобто імплементувавши в сучасне розуміння за змістом була практично тотожною військовій безпеці. Наприкінці XX ст. із стрімким розвитком науково-технічного прогресу й глобальних інформаційних технологій суспільство усвідомило важливість аспектів державного управління національної безпеки та місця інституту Президента в ній.

Варто зазначити, що поняття “безпека” – категорія філософська і його суть у науковому плані повною мірою ще не досліджені, особливо, коли мова йде про національну безпеку. Адже є постійні дискусії щодо різних підходів у забезпеченні національної безпеки, світоглядного розуміння таких понять, як “національні інтереси”, “громадська безпека”, “суспільна безпека”, “міжнародна безпека”, критеріїв їх оцінки, структуризації та характеристик можливих загроз безпеці тощо.

Тлумачні словники трактують поняття безпека як стан, коли немає небезпеки, або як стан, при якому ніщо комусь-небудь або чому-небудь не загрожує [19, с. 47]. Це дало підставу науковцям А. В. Кострову та А. А. Ткачовій [11, с. 26] стверджувати, що “безпека” є крайнє значення небезпеки, коли остання абсолютно відсутня.

Але за будь-яких умов безпеку не можна розглядати як стан, коли немає небезпеки. Історичний досвід не містить прикладів, коли б такого стану вдалося досягти навіть окремій людині, не кажучи вже про різні форми соціальних утворень. З огляду на це, в якості основи для розкриття змісту поняття “безпека” В. Л. Манілов [14] пропонує розглядати певний стан запобігання шкоди.

В. А. Ліпкан у трактуванні поняття “безпека” пропонує чотири базові підходи: статистичний (передбачає стан захищеності), апофотичний (стан відсутності загроз й небезпек), діяльнісний (включає сукупність заходів, орієнтованих на формування відповідних умов), пасивний (чітке дотримання відповідних правил, норм й стандартів). Національну безпеку пропонує розглядати як сукупність офіційно прийнятих поглядів на відповідні цілі і державну стратегію в сфері забезпечення безпеки держави, суспільства та особистості від зовнішніх й внутрішніх загроз політичного, соціально-економічного, екологічного, військового, техногенного, інформаційного та іншого характеру враховуючи існуючий ресурсний потенціал та можливості [12].

Так, поняття “безпека” за своїм змістом і сутністю визначається в таких площинах: у нормативно-правових (концептуальних) актах; в науковій літературі,

де представлені визначення поняття “безпека”; в енциклопедіях, довідниках, посібниках і словниках. Це дозволяє стверджувати, що безпеку можна розглядати як своєрідну функцію соціальної системи, яка залежить від багатьох параметрів і характеризує той чи інший її стан (аж до людської цивілізації включно). У такому випадку вказаний стан соціальної системи визначає ціль, спосіб та умови її існування. В цьому контексті безпеку можна вважати інструментальною щодо таких базових цінностей, як “добробут”, “сталий розвиток” тощо. Тому варто погодитися з науковцями В. Л. Маніловим, О. М. Гончаренком, В. А. Ліпкан, Е. М. Лисициним, В. Б. Вагаповим та іншими дослідниками, що безпека є засобом збереження та підтримання вказаних цінностей [8, с. 19]. Різні види безпеки держави, суспільства, індивіда об’єднуються поняттям національної безпеки, орієнтовну структуру якої представлено на рис. 1.

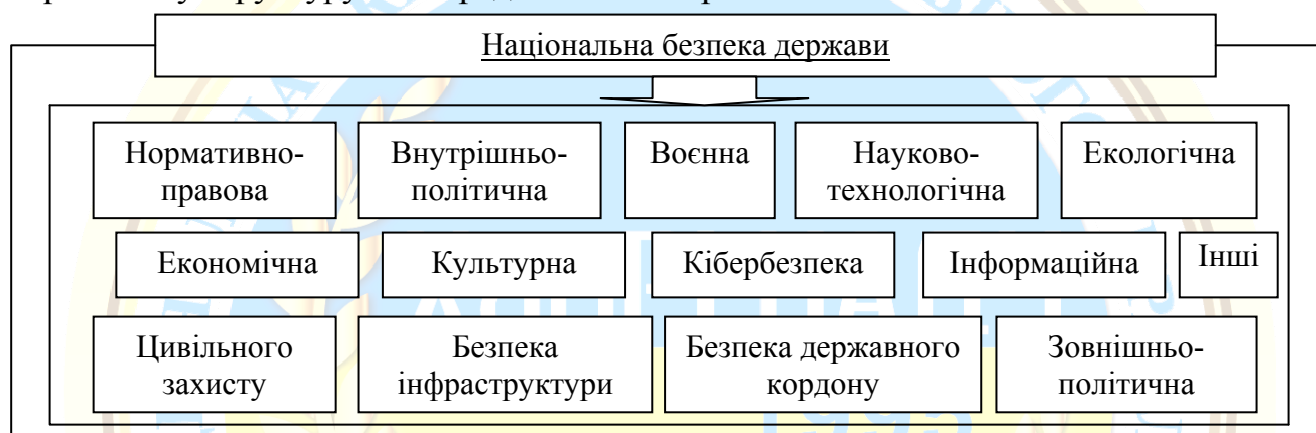

Рис. 1. Орієнтовна структура національної безпеки держави

Закон України “Про національну безпеку України” трактує національну безпеку як “захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз” [17, ст. 1]. Державна безпека розглядається “як захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності і демократичного конституційного ладу та інших життєво важливих національних інтересів від реальних і потенційних загроз невоєнного характеру”. На думку автора визначення є не повним, адже для державної безпеки існують також воєнні загрози. У свою чергу визначення національної безпеки формулюється практично ідентично.

Узагальнюючи існуючі законодавчі визначення та наукові підходи, можемо зазначити, що за основними критеріями та змістовною сутністю “національна безпека” й “державна безпека” є практично тотожними й найбільш релевантним було б використання дефініції “національна безпека держави”.

Характеризуючи літературні джерела за об’єктом дослідження, зауважимо, що вперше за роки незалежності нашої держави теоретичний аналіз поняття і

змісту національної безпеки, вивчення її статичної та динамічної структури, представлення різновидів й розкриття змісту функцій такої сфери здійснив вітчизняний учений О. В. Українчук у 1994 р. в дослідженні “Забезпечення національної безпеки в умовах формування в Україні громадянського суспільства та демократичної, правової, соціальної держави” [21]. У праці проведено спеціальне дослідження феномену національної безпеки, при цьому ключова роль приділялась теоретичному аналізу власне безпеки, адже це поняття є базовим і визначальним в усій представленій конструкції. Погоджуємось з думкою вченого про те, що правильне визначення поняття “безпека” дає змогу з’ясувати змістову природу всіх інших понятійних складових національної безпеки.

Існує значна кількість визначень поняття “національна безпека”. Зокрема, деякі дослідники визначають безпеку як стан, за якого відсутні загрози. Так, А. Возженніков зазначає: “Під національною безпекою розуміється стан країни, при якому відсутні або усунені ... реальні зовнішні та внутрішні загрози її національним цінностям, інтересам і національному образу життя” [5, с. 33]. Така дефініція поняття національної безпеки не у повній мірі відповідає реаліям сучасної суспільно-політичної ситуації як в системі міжнародних відносин, так і у внутрішньодержавній системі, для якої характерною є динамічна наявність сукупності різних потенційних та реальних загроз, повністю усунути які навряд чи вдасться в найближчій перспективі. Саме тому про стан країни, за якого відсутні або усунути внутрішні і зовнішні загрози можна стверджувати лише з певним ідеалістичним припущенням, як про ідеал, до якого необхідно прагнути в забезпеченні національної й міжнародної безпеки. Визначення ж національної безпеки як “ступеню захищеності життєво важливих інтересів особи суспільства та держави” [2, с. 73] у найбільшій мірі відповідає сучасному динамічному характеру змін у вітчизняних та міжнародних реаліях, а, отже, і відповідних змін характеру внутрішніх і зовнішніх впливів на національну безпеку і безпосередньо пов’язане з показниками рівня її забезпечення за різних обставин. Національна безпека може бути визначена в якості ступеню захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства та держави від внутрішніх та зовнішніх загроз реального і потенційного характеру.

Заслуговує на увагу навчальний посібник колективу авторів “Національна безпека України (методологічні аспекти, стан і тенденції розвитку)” [15]. У ньому представлено основи національної безпеки, що базується на принципах системності, обґрунтовано систему національної безпеки, досліджено методологічні аспекти аналізу стану національної безпеки, тенденції розвитку небезпеки в політичній, соціально-економічній, воєнній, екологічній та інформаційній сферах. Науковці представляють систему забезпечення національної безпеки, ідентифікують її функції, обґрунтовують визначення й

зміст такої системи з урахуванням діючої Концепції державної політики національної безпеки. Безпосередньо сутність поняття “національна безпека” подається як стан захищеності життєво важливих інтересів індивіда, суспільства та держави від екзогенних та ендогенних загроз. У свою чергу автори вважають, що поняття “безпека”, окрім сутності стану, має ще й сутність “процесу”. Дослідниками систематизовані принципи державного управління національною безпекою, визначена й доведена необхідність взаємодії всіх “суб’єктів системи забезпечення національної безпеки”, однак, перераховуючи принципи, не враховують, що взаємодія інституту Президента та органів державної влади є також одним з основних принципів організації й підтримки національної безпеки.

Національна безпека, на думку О. Власюка, “гарантується шляхом визначення та подальшої нейтралізації загроз державності, суспільному ладу й політичному устрою, національній ідентичності. Небезпеку формує все, що руйнує державну незалежність, породжує нестабільність та спалахи насильства, розмиває й нищить усталені та ідентифікуючі уявлення національної політичної спільноти про себе і світ” [4, с. 15].

О. Глазов пропонує розглядати національну безпеку як “захищеність життєво важливих інтересів особистості, суспільства і держави в різних сферах життєдіяльності від зовнішніх і внутрішніх загроз, що забезпечує стійкий розвиток країни” [7, с. 43].

Наукові підходи до тлумачення сутності поняття “національна безпека” автором систематизовано у три групи (рис. 2).

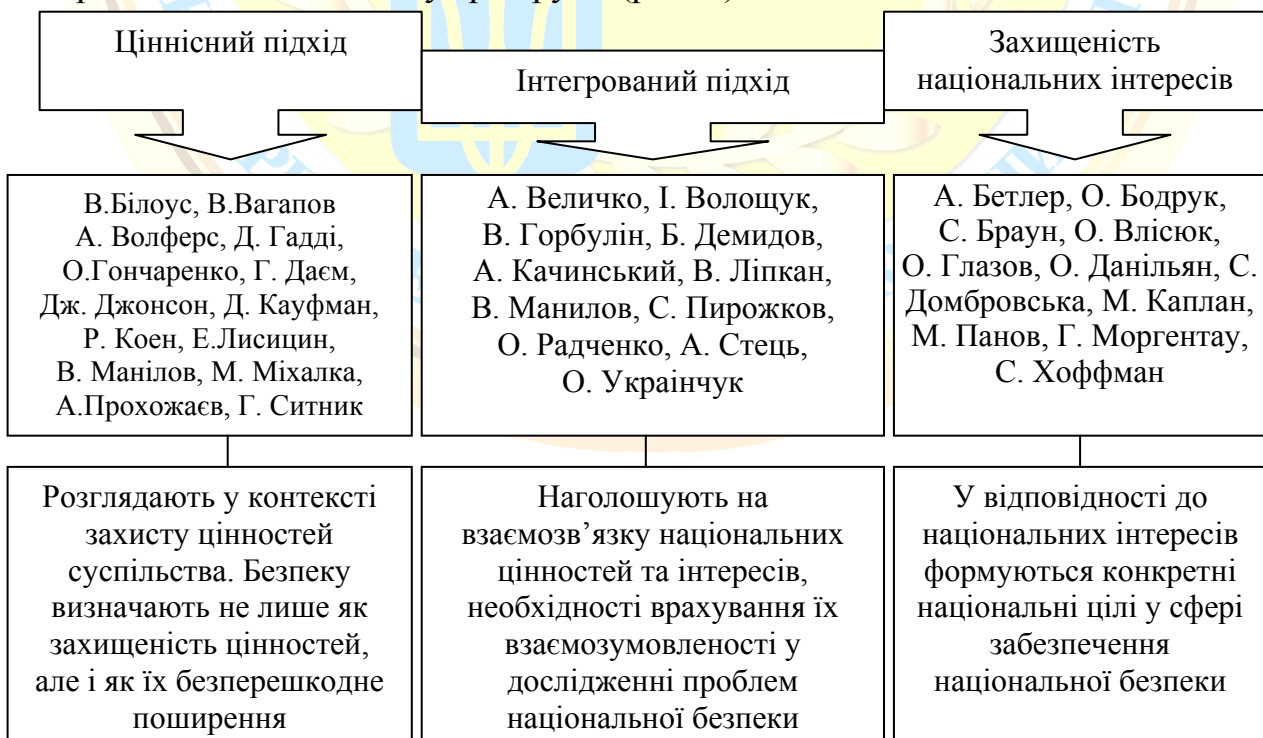

Рис. 2. Теоретичні підходи до визначення сутності національної безпеки

Слід також звернути увагу на розширення змісту поняття “національна безпека”: якщо раніше забезпечення національної безпеки розглядалось в контексті захисту інтересів держави, то в сучасних дослідженнях увага звертається також на захист інтересів особи (громадянина) та суспільства. Зокрема, це положення відображено в Законі України “Про національну безпеку України”. Такий підхід відповідає сучасним вимогам, оскільки, як свідчить історичний досвід, зосередження уваги виключно на інтересах держави, розвитку її економічного та військового потенціалу та підпорядкування цим цілям інтересів окремих особистостей і суспільства в цілому сприяє загостренню соціальної ситуації, виникненню внутрішньодержавних конфліктів, що в кінцевому результаті призводить до дезінтеграційних процесів.

Починаючи з 2000 р. українські науковці активно почали досліджувати інститут Президента під кутом зору державного управління національною безпекою. Доволі ґрунтовною в цьому плані є монографія польського вченого Андрія Стеця 2014 р. у якій науковець аналізує особливості впливу інституту Президента на конституційну систему України. Автор також детально досліджує еволюцію становлення інституту Президента України, його спроможності впливати на систему державного управління національною безпекою у контексті впливу на парламентську більшість. Так, А. Стець у своїй монографії звертає увагу на те, що не лише законодавчо визначене становище інституту Президента відіграє роль у формуванні його позиції, впливовості, тобто можливості забезпечувати національну безпеку, а також відіграють такі фактори як інституційна практика, стиль виконання владних повноважень, особистість Президента, існуючі політичні умови та стан розвитку суспільства [18].

Враховуючи сучасний стан національної безпеки України, особливої актуальності набули дослідження впливу військової агресії Росії на Донбасі, анексії Криму. Так, В. І. Бак зазначила про необхідність збалансування взаємовідносин між Президентом і парламентом шляхом концентрування владних повноважень Президента України у забезпеченні державного суверенітету й державної безпеки [1, с. 20].

Окрему групу дослідження, яка може бути корисною для визначення впливу особистих якостей Президента на стан національної безпеки становлять спогади Президентів та осіб з їх оточення. Незважаючи на суб’єктивний характер такі дослідження є корисною для розуміння процесів, які відбувалися в державі та впливу особи, її оточення, стилю, характеру на реалізацію завдань забезпечення національної безпеки. Книги радників Президентів, членів адміністрації, уряду, а також праці спеціальних експертів теж становлять значний інтерес та суттєво розширюють розуміння процесів в Інституті

Президента, які впливають на безпеку в державі. Серед таких варто виділити книги відомих в безпековому середовищі фігур В. Горбуліна [9], К. Бондаренка [3], А. Гальчинського [6], М. Луканова [13], В. Федоріна [22]. Попри певний суб'єктивізм поглядів дійових історичних осіб, в спогадах чітко простежується вплив персональних якостей глав держав на зміни в державі та її безпеку. Так, наприклад, В. Горбулін аналізує вплив Президентів України на сектор національної безпеки, сучасні проблеми інформаційного простору, реформи в армії, вплив Інституту Президента на ухвалення стратегічних рішень. Цінну інформацію для визначення впливу ідеології Інституту Президента надають праці їхніх опонентів. М. Томенко активно опонував діям Л. Кучми, звертаючи увагу на проросійську політику таких його ідеологів як Д. Табачник та Д. Видрін, представлену стратегію орієнтовану на русифікацію країни, формування сильної Президентської республіки із можливістю подальшого запровадження двопалатного парламенту і федеративного державного устрою [20, с. 10].

Важливим напрямом досліджень проблематики національної безпеки держави є наукова література про інститут Президента, його розвиток та ефективність в умовах делегативної демократії, яка властива посткомуністичним країнам і характеризується тим, що Президент у таких демократіях розглядається “як втілення нації, головний знавець і хранитель її інтересів”, який управляє країною на свій розсуд [16].

Впливовість, результативність інституту Президента в Україні вітчизняні науковці вивчають у контексті його легітимності, акцентуючи увагу на тому, що такий інститут може забезпечувати національну безпеку без належного рівня легітимності та розглядають як “правила гри” визначені не лише чинним законодавством, але й різними політичними гравцями (у тому числі самим Президентом), часто без законодавчого підґрунтя [10, с. 37].

Висновки. Узагальнюючи різні визначення поняття “інститут Президента” в контексті забезпечення національної безпеки, можна дійти висновку, що під цією інституцією розуміють організовані, формалізовані відносини найвищого виборчого політичного інституту в країні, який працює в рамках конституційно-правових норм, що визначають статус і повноваження глави держави, і є гарантом прав і свобод громадян даної держави, її національного суверенітету та забезпечення захисту національної безпеки.

Враховуючи значення термінів “інститут Президента”, “державне управління”, “національна безпека”, вважаємо, що вплив інституту Президента на національну безпеку являє собою сукупність прийомів, методів, форм і принципів впливу та взаємодії інституту Президента як одного з найважливіших елементів системи державного управління, сформованого й діючого на основі відповідних конституційних та інших нормативно-правових

документів, який реалізує свої функції через механізми державного управління ґрунтуючись на системно-синергетичній дії прямих і зворотних зв'язків, у межах діючого законодавчого простору та національних інтересів як трансформаційних відносин між суспільством, його соціально-економічним, політичним і культурним становищем.

Список використаних джерел

1. Бак В. І. Конституційно-правові основи взаємовідносин Президента України та Верховної Ради України: проблеми теорії та практики : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2014. 20 с.
2. Бодрук О. С. Структури воєнної безпеки: національний та міжнародний аспекти : монографія. Київ : НІПМБ, 2001. 300 с.
3. Бондаренко К. Леонид Кучма. Харків : Фоліо, 2009. 216 с.
4. Власюк О. С. Національна безпека України: еволюція проблем внутрішньої політики : вибрані наукові праці. Київ : НІСД, 2016. 528 с.
5. Возженников А. В. Национальная безопасность: теория, политика, стратегия. Москва : НПО "МОДУЛЬ", 2000. 240 с.
6. Гальчинський А. С. Нотатки радника Президента: десять років з Президентом Леонідом Кучмою. Київ : Либідь, 2013. 581 с.
7. Глазов О. В. Національна безпека: сутність, ознаки, концепції та геополітичні чинники. *Наукові праці Чорноморського державного університету ім. П. Могили. Серія "Політологія"*. 2011. Вип. 143. Т. 155. С. 42–46.
8. Гончаренко О. М., Лисицин Е. М., Вагапов В. Б. Поняття національної безпеки в контексті національних інтересів України. *Наука і оборона*. 2002. № 1. С. 18–24.
9. Горбулін В. П. Без права на покаяння. Харків : Фоліо, 2010. 383 с.
10. Кармазіна М. Інститут Президента: походження та сутність феномена. *Політичний менеджмент*. 2004. № 3. С. 36–50.
11. Костров А. В., Ткачева А. А. Защита населения и территорий: семантический анализ, синтез и формализация ключевых терминов. *Проблемы безопасности*. 2000. № 6. С. 24–48.
12. Ліпкан В. А. Національна безпека України: нормативно-правові аспекти забезпечення : монографія. Київ, 2003. 180 с.
13. Луканов Ю. В. Третій Президент: політичний портрет Леоніда Кучми. Київ : Такі справи, 1996. 158 с.
14. Манилов В. А. Безопасность в эпоху партнерства : монографія. Москва : ТЕРРА, 1999. 368 с.
15. Нижник Н. Р., Ситник Г. П., Білоус В. Т. Національна безпека України (методологічні аспекти, стан і тенденції розвитку) : навч. посіб. / за заг. ред. П. В. Мельника, Н. Р. Нижник. Ірпінь, 2000. 304 с.
16. О'Доннелл Г. Делегативная демократия. *Политическая наука*. URL: <http://www.politnauka.org/library/dem/odonnell.php> (дата звернення: 17.04.2019).
17. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2018. № 31. Ст. 241.
18. Стець А. Роль і місце Президента в конституційній системі України (1991–2012). *Rozucsja ustrojowa w systemie konstytucyjnym Ukrainy (1991–1012)*. Львів : Каменяр, 2014. 339 с.
19. Тлумачний словник – мінімум української мови / укл. Л. О. Ващенко, О. М. Єфімов. 2-е вид. Київ : Довіра, 2000. 546 с.
20. Томенко М. Яку Україну будує команда Президента Леоніда Кучми?! Київ : Фонд "Українська перспектива", 1996. 10 с.
21. Українчук О. В. Забезпечення національної безпеки в умовах формування в Україні громадянського суспільства та демократичної, правової, соціальної держави : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. Харків, 1994. 17 с.

22. Федорін В. Гудбай, імперіє: розмови з Кахою Бендукідзе / пер. з рос. В. Верб'яного. Львів : Видавництво Старого Лева, 2015. 527 с.

References

1. Bak, V.I. (2014). Konstytutsiino-pravovi osnovy vzaiemovidnosyn Prezydenta Ukrainy ta Verkhovnoi Rady Ukrainy: problemy teorii ta praktyky. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
2. Bodruk, O.S. (2001). Struktury voiennoi bezpeky: natsionalnyi ta mizhnarodnyi aspekty. Kyiv: NIPMB, [in Ukrainian].
3. Bondarenko, K. (2009). Leonyd Kuchma. Kharkiv: Folio [in Ukrainian].
4. Vlasiuk, O.S. (2016). Natsionalna bezpeka Ukrainy: evoliutsiia problem vnutrishnoi polityky: vybrani naukovy pratsi. Kyiv: NISD [in Ukrainian].
5. Vozzhennikov, A.V. (2000). Natsionalnaya bezopasnost: teoriya. politika. strategiya. Moscow: NPO "MODUL" [in Russian].
6. Halchynskiy, A.S. (2013). Notatky radnyka Prezydenta: desiat rokiv z Prezydentom Leonidom Kuchmoi. Kyiv: Lybid [in Ukrainian].
7. Hlazov, O.V. (2011). Natsionalna bezpeka: sutnist, oznaky, kontseptsii ta heopolitychni chynnyky. *Naukovy pratsi Chornomorskoho derzhavnoho universytetu im. P. Mohyly. Seriia "Politolohiia", issue 143, vol. 155, 42–46* [in Ukrainian].
8. Honcharenko, O.M., Lysytsyn, E.M., Vahapov, V.B. (2002). Poniattia natsionalnoi bezpeky v konteksti natsionalnykh interesiv Ukrainy. *Nauka i oborona, 1, 18–24* [in Ukrainian].
9. Horbulin, V.P. (2010). Bez prava na pokaiannia. Kharkiv: Folio [in Ukrainian].
10. Karmazina, M. (2004). Instytut Prezydenta: pokhodzhennia ta sutnist fenomena. *Politychnyi menezhment, 3, 36–50* [in Ukrainian].
11. Kostrov, A.V., Tkacheva, A.A. (2000). Zashchita naseleniya i territoriy: semanticheskii analiz. sintez i formalizatsiya klyuchevykh terminov. *Problemy bezopasnosti, 6, 24–48* [in Russian].
12. Lipkan, V.A. (2003). Natsionalna bezpeka Ukrainy: normatyvno-pravovi aspekty zabezpechennia. Kyiv [in Ukrainian].
13. Lukanov, Yu.V. (1996). Tretii Prezydent: politychnyi portret Leonida Kuchmy. Kyiv: Taki spravy [in Ukrainian].
14. Manilov, V.A. (1999). Bezopasnost v epokhu partnerstva. Moscow: TERR. [in Russian].
15. Nyzhnyk, N.R., Sytnyk, H.P., Bilous, V.T. (2000). Natsionalna bezpeka Ukrainy (metodolohichni aspekty, stan i tendentsii rozvytku). P.V. Melnyka, N.R. Nyzhnyk (Eds.). Irpin [in Ukrainian].
16. O'Donnell, G. Delegativnaya demokratiya. Politicheskaya nauka. URL: <http://www.politnauka.org/library/dem/odonnell.php> [in Russian].
17. Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 21.06.2018 r. № 2469-VIII. (2018). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, 31, art. 241*.
18. Stets, A. (2014). Rol i mistse Prezydenta v konstytutsiinii systemi Ukrainy (1991–2012). Pozycja ustrojowa w systemie konstytucyjnym Ukrainy (1991–1012). Lviv: Kameniar [in Ukrainian].
19. Tlumachnyi slovnyk – minimum ukrainskoi movy. (2000). L.O. Vashchenko, O.M. Yefimov (Eds.). Kyiv: Dovira [in Ukrainian].
20. Tomenko, M. (1996). Yaku Ukrainu buduie komanda Prezydenta Leonida Kuchmy?! Kyiv: Fond "Ukrainska perspektyva" [in Ukrainian].
21. Ukrainchuk, O.V. (1994). Zabezpechennia natsionalnoi bezpeky v umovakh formuvannia v Ukraini hromadianskoho suspilstva ta demokratychnoi, pravovoi, sotsialnoi derzhavy. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].
22. Fedorin, V. (2015). Hudbai, imperiie: rozmovy z Kakhoiu Bendukidze. Lviv: Vydavnytstvo Staroho Leva [in Ukrainian].

Golovko O. S.,

*Post-graduate Student of the Department of Social and Humanitarian Policy,
KRI NAPA, Kharkiv
ORCID 0000-0002-2784-6335*

The place and role of the Institute of the President of Ukraine in the system of state administration of national security of the country

The article deals with the problematic aspects of the establishment and development of a presidential institution in Ukraine as a key institution in the system of public administration in the sphere of national security. The categorical-conceptual terminology, the source base for the formation and functioning of the head of state in Ukraine has been analyzed, the existence of certain algorithms, regularities and dynamics of its development and the factor of socio-political reaction to processes on timely response to the challenges and threats to the national security of our state have been determined.

Summing up the various definitions of the “Institute of the President” in the context of providing national security, one can conclude that under this institution understood the organized, formalized relations of the highest electoral political institution in a country that works within the constitutional and legal framework defining the status and powers of the head of state, and is the guarantor of the rights and freedoms of citizens of this state, of its national sovereignty and ensuring the protection of national security.

Taking into account the significance of the terms “Institute of the President”, “state administration”, “national security”, we consider that the influence of the Presidential Institute on national security is a set of techniques, methods, forms and principles of influence and interaction of the Presidential Institute as one of the most important elements of the system of public administration, formed and operating on the basis of relevant constitutional and other normative-legal documents, which realizes its functions through the mechanisms of public administration based on system-synergistic action forward and feedback within the existing legal space and national interests as a transformational relationship between society and its social, economic, political, cultural and situation.

Key words: President of Ukraine; institute of presidency; national security of the state.

Надійшла до редколегії 18.04.2019 р.